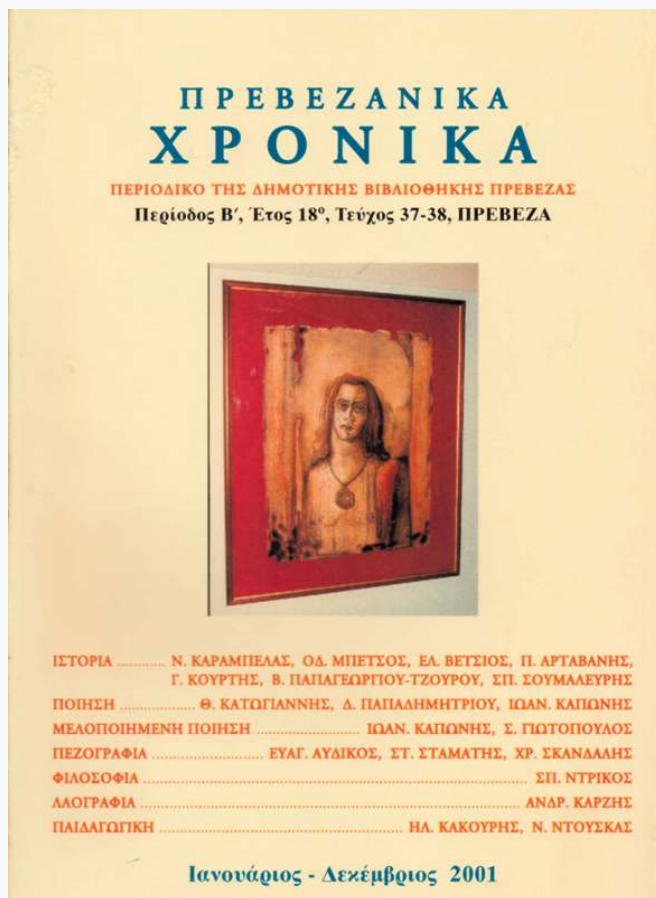

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 37-38 (2001)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 37-38 (2001)

Η απελευθέρωση της Πρέβεζας: Αρχή νέας πορείας της Ηπείρου στην ανάπτυξη και τον πολιτισμό

Γεώργιος Ι. Κούρτης

doi: [10.12681/prch.29209](https://doi.org/10.12681/prch.29209)

Copyright © 2022, Γεώργιος Ι. Κούρτης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κούρτης Γ. Ι. (2022). Η απελευθέρωση της Πρέβεζας: Αρχή νέας πορείας της Ηπείρου στην ανάπτυξη και τον πολιτισμό. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (37-38), 79-84. <https://doi.org/10.12681/prch.29209>

Η απελευθέρωση της Πρέβεζας: Αρχή νέας πορείας της Ηπείρου στην ανάπτυξη και τον πολιτισμό (*)

Υπό **ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΚΟΥΡΤΗ**

Δικαστή, Πάρεδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Ευχαριστώ θερμά το Δήμαρχο της Πρέβεζας κ. Κώστα Παπαγεωργίου για την τιμή που μου έκανε να μιλήσω από το βήμα αυτό της άλλοτε Θεοφανείου Σχολής, χώρο όπου μικρός και εγώ μαθητής στην Α' Δημοτικού, έμαθα τα πρώτα γράμματα. Έχω για το λόγο αυτό, ζωηρή συγκίνηση.

Σήμερα ήρθαμε να τιμήσουμε, με ευλαβικό μνημόσυνο, αυτούς που πά-λαιψαν για να κυματίσει στην όμορφη αυτή πόλη της Ηπείρου η ελληνική σημαία, για να μπορεί η πόλη αυτή, η περιοχή ολόκληρη, οι πολίτες της, να ζουν ελεύθεροι, με ένα όραμα, μια ελπίδα πως η πόλη τους αυτή μπορεί να γίνει πιο καλύτερη, πιο σοφότερη, πιο μεγαλύτερη αρκεί να πιστέψουμε πως μπορούμε να πορευθούμε στον 21ο αιώνα, στην ανάπτυξη και στον πολιτισμό, με χριστιανική αγάπη, με ζήλο, με αγώνα και με θυσίες.

Η πόλη αυτή, άγνωστη μέσα στο πλήθος των υπηκόων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ξαφνικά από τον Οκτώβριο του 1912 γίνεται σύμβολο του αγώνα για την απελευθέρωση των σκλαβωμένων πατρίδων και απ' αυτή ξεκινά μια πορεία, που τελειώνει με την απελευθέρωση ολόκληρης της Ηπείρου και της Μακεδονίας από τον οθωμανικό ζυγό.

Ας θυμηθούμε για λίγο τις πολιτικές συνθήκες της εποχής, πώς έζησαν δηλαδή οι πρόγονοί μας, λίγο νωρίτερα από την ημέρα της απελευθέρωσης.

Τα οράματα του ελληνισμού, του 19ου αιώνα, αφού πέρασαν από τη δοκιμασία της ταπεινωτικής για την Ελλάδα ήττας κατά τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897, άρχισαν να αναζωπυρώνονται στην επόμενη δεκαετία και κυρίως μετά την επανάσταση του 1909 στο Γουδί. Ο μακεδονικός αγώνας, που άρχισε κυρίως το 1904 και οι πληροφορίες που έφθαναν γι' αυτόν στην

(*) Ομιλία εκφωνηθείσα την 20 Οκτωβρίου 2000 στο Πνευματικό Κέντρο Δήμου Πρέβεζας κατά τον εορτασμό της 88ης επετείου της Απελευθέρωσης της Πρέβεζας από τους Τούρκους.

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Πρέβεζα, αναρρίπισαν τις ελπίδες για τη δικαίωση των εθνικών πόθων.

Στο μεταξύ τον Ιούνιο του 1908 πραγματοποιήθηκε στη Μακεδονία από Τούρκους αξιωματικούς η επανάσταση των Νεοτούρκων, η οποία, παρά το γεγονός ότι κυρίως αφορούσε εσωτερικά ζητήματα του οθωμανικού κράτους, είχε σημαντικές επιπτώσεις στις βαλκανικές χώρες και στον υπόδουλο ελληνισμό. Οι Νεότουρκοι αφού επεκράτησαν απαίτησαν την επαναφορά του οθωμανικού Συντάγματος του 1876, επαναφορά που με πολύ δισταγμό πραγματοποιήθηκε από το σουλτάνο Αβδούλ Χαμίτ, τον Ιούλιο του 1908, δηλαδή ένα μήνα αργότερα.

Με βάση το Σύνταγμα αυτό η Πρέβεζα και η γύρω αυτής περιοχή αποτελούσε μέρος του Οθωμανικού Κράτους, το οποίο, όπως όριζε το άρθρο 1, «είναι σύνολο αδιαίρετο, ούτινος ουδέν, ουδέποτε μέρος, δύναται ν' αποσπασθεί επ' ουδενί λόγω. Πάντες οι υπήκοοι του Κράτους άνευ εξαιρέσεως, καλούνται Οθωμανοί, οιονδήποτε και αν είναι το θρήσκευμα αυτών». Δηλαδή οι Πρεβεζάνοι τις παραμονές της απελευθέρωσης δεν ήταν καν ελληνική μειονότητα, αλλά Οθωμανοί, ευλαβείς υπήκοοι του Σουλτάνου.

Το κίνημα του Στρατιωτικού Συνδέσμου στο Γουδί το 1909, γρήγορα το πληροφορήθηκαν και οι υπόδουλοι Πρεβεζάνοι, το ηθικό τους αναπτερώθηκε και άρχισαν να πιστεύουν ότι πλησιάζει η άγια ημέρα της λύτρωσης.

Η προηγούμενη δράση στην Κρήτη του Ελευθερίου Βενιζέλου, που ανέλαβε πρωθυπουργός το 1910, αποτελούσε ευνοϊκό παράγοντα για την επίτευξη των ελληνικών στόχων στα αλύτρωτα εδάφη.

Ο Ελ. Βενιζέλος, κατά την πρώτη του αυτή πρωθυπουργία, κατέβαλε σταθερή προσπάθεια για να αποφευχθεί ένταση στις σχέσεις με την Τουρκία, πριν ολοκληρωθεί η εσωτερική ανασύνταξη και κυρίως η στρατιωτική προπαρασκευή της χώρας. Χαρακτηριστικές είναι οι κατωτέρω απόψεις που εξέφρασε ο Ελ. Βενιζέλος λίγο μετά το κίνημα των Νεοτούρκων. Θαυμάστε την πολιτική οξυδέρκεια του μεγάλου αυτού πολιτικού, που έλεγε:

«Η Ελλάς εύχεται να ανακαινισθεί η Τουρκία. Η διατήρηση της ακεραιότητός της, επί του παρόντος, συμβιβάζεται με τα συμφέροντα του ελληνισμού. Αν η Τουρκία διεμελίζετο αμέσως, θα ελαμβάνομεν εν μόνο τμήμα της Μακεδονίας. Επομένως ημείς θα είμεθα ζημιωμένοι.

Συλλογισθήτε ότι εις την Τουρκίαν επί 8 εκατομμυρίων Τούρκων υπάρχουν 5 εκατομμύρια Ελλήνων. Θα απεδεχόμην μίαν ομοσπονδίαν Τουρκίας και Ελλάδος. Κατ' αυτόν τον τρόπον θα είχομεν επιρροήν πολύ μεγαλυτέραν, παρά αν κατακτώμεν μίαν επαρχίαν και τας νήσους.

Η στάσις μας λοιπόν θα εξαρτηθεί από την Τουρκίαν. Αλλά θα εννοήσεται αυτή τα πραγματικά της συμφέροντα; Αν οι Νεότουρκοι επιμείνουν να ακο-

λουθήσουν ένα εθνικισμόν ολέθριον δια την χώραν των, αν μας καταδιώκουν, αν μας κακομεταχειρίζονται, τότε η συμφωνία θα καταστεί αναγκαία μεταξύ Ελλήνων και σλαβικών λαών. Ως προς εμέ δεν έχω καμμίαν έχθραν κατά των Σέρβων και των Βουλγάρων. Είμαι έτοιμος, ενώπιον του κοινού κινδύνου, να τείνω προς αυτούς την χείρα».

Και πράγματι ο μεγάλος αυτός πολιτικός, λίγα χρόνια αργότερα, έτεινε την χείρα στους λαούς αυτούς, αφού η συνεννόηση με τα χριστιανικά έθνη της Βαλκανικής ήταν απαραίτητη για τα συμφέροντα της Ελλάδας.

Ήδη στις 29 Φεβρουαρίου/13 Μαρτίου 1912 η Σερβία και η Βουλγαρία είχαν υπογράψει συνθήκη αμοιβαίας πολιτικής συνεργασίας και εγγύησης της εδαφικής τους ακεραιότητας. Στις 16/29 Μαΐου 1912 ακολούθησε παρόμοια Ελληνοβουλγαρική συνθήκη και τον Σεπτέμβριο του 1912 μεταξύ Βουλγαρίας και Μαυροβουνίου.

Στην Ελλάδα το Σεπτέμβριο του 1912 Πρωθυπουργός και υπουργός Στρατιωτικών ήταν ο Ελ. Βενιζέλος και υπουργός των Ναυτικών ο Νικόλαος Στράτος, από την Αιτωλοακαρνανία, ο μετέπειτα πρωθυπουργός που συνδέθηκε με τη μικρασιατική καταστροφή. Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Στρατού ήταν ο Ηπειρώτης στρατηγός Παναγιώτης Δαγκλής (ο συναρχηγός μετέπειτα του Βενιζέλου στο κίνημα της Θεσσαλονίκης), υπαρχηγός του Επιτελείου ο Κερκυραίος Αξιωματικός Βίκτωρας Δουσμάνης, με επιτελείς τους αξιωματικούς Κωνσταντίνο Πάλλη, Ιωάννη Μεταξά και Ξενοφώντα Στρατηγό.

Στις 16/29 Σεπτεμβρίου 1912 η Τουρκία κηρύσσει γενική επιστράτευση, για να την ακολουθήσει η Ελλάδα την επόμενη ημέρα. Στις 22 Σεπτεμβρίου/5 Οκτωβρίου 1912 η Ελλάδα και η Βουλγαρία υπογράφουν στρατιωτική συμφωνία αμοιβαίας συνδρομής, για την απομάκρυνση του Τούρκου κατακτητή.

Τα γεγονότα πλέον εξελίσσονται ραγδαία. Στις 25 Σεπτεμβρίου/8 Οκτωβρίου 1912 το Μαυροβούνιο κηρύσσει πρώτο πόλεμο με την Τουρκία, η Βουλγαρία ειδοποιεί την Ελλάδα ότι αποφασίζει ένοπλο αγώνα κατά της Τουρκίας και την καλεί να συμμετάσχει στις επιχειρήσεις.

Ο Ελ. Βενιζέλος στις 27 Σεπτεμβρίου/10 Οκτωβρίου 1912 με έγγραφό του στο διάδοχο Κωνσταντίνο τον ορίζει αρχηγό του στρατού της Θεσσαλίας, ενώ προηγουμένως με το Βασιλικό Διάταγμα της 20 Σεπτεμβρίου/3 Οκτωβρίου 1912 ο στρατηγός Σαπουντζάκης είχε ορισθεί αρχηγός του στρατού της Ηπείρου.

Στις 30 Σεπτεμβρίου/13 Οκτωβρίου 1912 οι πρεσβευτές των συμμάχων χωρών Βουλγαρίας, Σερβίας και Ελλάδας στην Κωνσταντινούπολη, με κοινή διακοίνωσή τους ζητούν την ανάκληση της επιστράτευσης, την επικύρωση

της εθνικής αυτονομίας των εθνοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, την αναλογική εκπροσώπησή τους στην Οθωμανική Βουλή, την αναγνώριση των σχολείων των χριστιανικών κοινοτήτων, ως ισότιμων με τα οθωμανικά και το διορισμό χριστιανών στα δημόσια αξιώματα.

Η Τουρκία θεωρεί τη διακοίνωση αυτή θρασεία απόπειρα επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις της και ανάξια απάντησης. Οι σύμμαχοι στις 4/17 Οκτωβρίου 1912 κηρύσσουν τον πόλεμο εναντίον της. Έτσι αρχίζει ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος, με κατανομή του ελληνικού στρατού σε δύο μέτωπα, της Θεσσαλίας και της Ηπείρου, και του στόλου στο Αιγαίο και το Ιόνιο πέλαγος. Το τρίτο μέτωπο της θράκης ανέλαβε η Βουλγαρία και στο μέτωπο της Μακεδονίας παρατάχθηκαν οι σερβικές δυνάμεις. Οι Έλληνες πλέον ξεκινούν για να πραγματοποιήσουν το μεγάλο όνειρο, την απελευθέρωση των υπόδουλων πατρίδων.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις στη Θεσσαλία με δύναμη επτά μεραρχιών άρχισαν τις πρωινές ώρες της 5/18 Οκτωβρίου 1912 με την ηγεσία του Διαδόχου Κωνσταντίνου από τα βόρεια υψώματα της Ελασσώνας προς το Σαραντάπορο. Ο στρατός όμως της Ηπείρου, κατά τις οδηγίες του Επιτελείου, θα χρησίμευε ως δυτική πλαγιοφυλακή του κύριου όγκου του ελληνικού στρατού της Θεσσαλίας, που είχε σκοπό την προέλαση προς τη Μακεδονία.

Ο στρατός της Ηπείρου με δύναμη μιας μόνο μεραρχίας, από 282 αξιωματικούς και 7915 μάχιμους οπλίτες, συγκεντρώθηκε στην περιοχή της Άρτας και υποστηριζόταν από δύο μοίρες πυροβολικού με 24 πυροβόλα. Όμως διοικητής της στρατιάς αυτής της Ηπείρου, ήταν ένας θαρραλέος στρατιώτης, ο ηλικίας 66 ετών στρατηγός Κων/νος Σαπουντζάκης, Κρητικός στην καταγωγή, γεννημένος όμως στο Ναύπλιο το 1846, μορφωμένος αξιωματικός, απόφοιτος της Σχολής Ευελπίδων, με σπουδές στην Ευρώπη αλλά και πείρα από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις της Κρήτης του 1866, που αποστρατεύτηκε μετά τον πόλεμο αυτό, για να πεθάνει αργότερα στην Αθήνα το 1931. Έφθασε στην Άρτα στις 2/15 Οκτωβρίου 1912. Ο στρατός του στην Ήπειρο, είχε κυρίως αμυντική στάση, με μόνη επιθετική κίνηση την κατάληψη των υψωμάτων του Γριμπόβου, στη δυτική όχθη του Αράχθου, απ' όπου οι Τούρκοι, το 1897, είχαν βομβαρδίσει την Άρτα, και την απασχόληση του τουρκικού στρατού της Ηπείρου υπό τον Εσάτ Πασά με 15 χιλ. περίπου στρατιώτες.

Και οι Πρεβεζάνοι μέσα σ' αυτή τη μάζωξη στρατιωτικών δυνάμεων, πληροφορούσαν, έβλεπαν, ανέμεναν, προσεύχονταν στην Παναγία για τη νίκη, για τη λύτρωση. Μόνη δύναμη που συσπείρωνε τους Ηπειρώτες εκείνη την εποχή ήταν η Εκκλησία, η μάνα μας στις δύσκολες στιγμές του έθνους.

Οι αρχιερείς του Φαναρίου, που διαποίμεναν τις ηπειρωτικές μητροπόλεις, όλοι νέοι, δυναμικοί, εμπυχωτές γενναίοι, που είχαν τοποθετηθεί εκεί γι' αυτό το σκοπό τις παραμονές του πολέμου: ο Νικοπόλεως Ιωακείμ Βαλασιάδης (1910-1931), ο Παραμυθίας Νεόφυτος Κοτζαμανίδης (1909-1924), ο Ιωαννίνων Γερβάσιος Ωρολογάς (1910-1916), ο Βελλάς και Κονίτσης Σπυρίδων Βλάχος (1906-1916) (ο μετέπειτα Αρχιεπίσκοπος Αθηνών), ο Δρυϊνουπόλεως Βασίλειος Παπαχρήστου, (1909-1936) γνωστός για τη μεγάλη προσφορά του στο βορειοηπειρωτικό ζήτημα, ο Κορυτσάς Γερμανός Αναστασιάδης (1910-1922) και απέναντι απ' αυτούς, στην ελεύθερη πατρίδα, με αγωνία ανέμενε τη λύτρωση ο Πρεβεζάνος Μητροπολίτης Άρτας Σπυρίδων Γκινάκας (1912-1949).

Αλλά γιατί το Γενικό Επιτελείο υπαγόρευσε το ρόλο της στρατιάς της Ηπείρου, ως αμυντικό; Δύο εξηγήσεις έχουν διατυπωθεί:

Η μία ήταν η αριθμητική υπεροχή του αντιπάλου και η απόλυτη αδυναμία της στρατιάς Σαπουντζάκη, να εκπορθήσει τα οχυρά του Μπιζανίου, χωρίς σημαντικές ενισχύσεις.

Η άλλη, αυτή που δίνει ο Γεώργιος Ρούσσοσ στην ιστορία του, είναι η προσπάθεια του Επιτελείου, ώστε να ριχθεί το βάρος του στρατού στις επιχειρήσεις της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας και η στρατιά του Διαδόχου Κωνσταντίνου να έχει ραγδαία και εντυπωσιακά αποτελέσματα. Οι επιτελείς του Γενικού Επιτελείου Δούσμανης, Μεταξάς και Στρατηγός, φιλομοναρχικοί, υποστήριζαν ότι συνέτρεχαν στρατιωτικοί λόγοι, αλλά στην πραγματικότητα ήθελαν ο Διάδοχος να αποβεί αμέσως ο νικητής του πολέμου, να δημιουργηθεί γι' αυτόν ο θρύλος του στρατηλάτη και ο Βενιζέλος να μείνει δεύτερος παράγοντας της νίκης.

Άλλωστε ο στρατηγός Σαπουντζάκης, που είχε πολεμήσει στον πόλεμο του 1897, δεν ήταν αρεστός στο θρόνο, είχε κριθεί υπαίτιος στην αποτυχία του πολέμου και εξιλαστήριο θύμα στις ευθύνες του θρόνου. Δεν απομακρύνθηκε όμως από το στράτευμα, από φόβο μη προβεί σε αποκαλύψεις. Ως αρχηγός της στρατιάς της Ηπείρου, εκ προοιμίου δεν είχε δυνατότητα επιτυχίας. Και όμως ο γέροντας αυτός στρατηγός επετέλεσε θρίαμβο.

Ας εξιστορήσουμε συνοπτικά την προέλαση του στρατού του. Το μεσημέρι της 6/19 Οκτωβρίου 1912 ο στρατός πέρασε τη γέφυρα της Άρτας, το βράδυ κατέλαβε τα υψώματα του Γριμπόβου. Την επομένη κατέλαβε το χωριό Κουμτζάδες (Αμμότοπο) και ένα άλλο τμήμα κατευθύνθηκε στο Ανώγι και την Κιάφα. Στις 12/25 Οκτωβρίου 1912 κατελήφθη ο καζάς (κοινότητα) της Φιλιπιάδας, ενώ ο τουρκικός στρατός συμπύχθηκε στη γραμμή Χάνι Εμίν Αγά-Πεστά. Στις 17/30 Οκτωβρίου 1912 έφθασαν για ενίσχυση

Πρεβεζάνικα Χρονικά

δύο τάγματα του ανεξάρτητου Συντάγματος Κρητών και σώματα Κρητών και Ηπειρωτών προσκόπων (εθελοντών) όπως του οπλαρχηγού Κων/νου Τζώρτζη ή Ζαχαράκη από τη Νέα Καμαρίνα και απελευθερώθηκε ολόκληρος ο καζάς της Φιλιπιάδας, ώστε αποκόπηκε η φρουρά της Πρέβεζας από την υπόλοιπη τουρκική δύναμη.

Στις 19 Οκτωβρίου/2 Νοεμβρίου 1912 απόσπασμα του ελληνικού στρατού βάδισε προς την Πρέβεζα, ενώ την επομένη, 20 Οκτωβρίου με το παλαιό ημερολόγιο, το υπουργείο Στρατιωτικών ενέκρινε την επιχείρηση κατάληψης της Πρέβεζας, στην οποία πλησίασε και η μοίρα του Ιονίου του ελληνικού ναυτικού, με μοίραρχο τον Υδραίο πλοίαρχο Ιωάννη Δαμιανό, μετέπειτα (1916) υπουργό των Ναυτικών.

Οι Κανονιοφόροι Α και Δ, υπό τους υποπλοιάρχους Νικ. Μακκά και Κ. Μπούμπουλη αντίστοιχα, μπήκαν στον Αμβρακικό κόλπο και στις 20 Οκτωβρίου βομβάρδισαν την Πρέβεζα.

Ο καθαρά αμυντικός ρόλος του στρατού της Ηπείρου είχε πλέον τελειώσει. Στις 20 Οκτωβρίου το ελληνικό τμήμα έτρεψε σε φυγή την τουρκική φρουρά της πόλης, που αμύνονταν στην ακρόπολη της αρχαίας Νικόπολης, ενώ τα τουρκικά πλοία ANTALIA και TOKAT, αγκυροβολημένα στην Πρέβεζα, βυθίστηκαν από τα πληρώματά τους, για να μη καταληφθούν από τους Έλληνες.

Εδώ θα σημειώσω ότι το πλοίο ANTALIA μετά την απελευθέρωση της Πρέβεζας ανελκύσθηκε και εντάχθηκε στο στόλο με το όνομα "Νικόπολις" σε ανάμνηση της μάχης της 20ής Οκτωβρίου 1912.

Κατά συγκυρία, την ίδια βραδιά, σαν σήμερα πριν 88 χρόνια, έπεφταν τα τελευταία τουρκικά βόλια, στις παρυφές της Πρέβεζας. Πρώτοι όπως πάντα οι Κρήτες στρατιώτες, μια σύζευξη Ηπείρου και Κρήτης, μια ενότητα δύο χώρων, βαμμένων με αίμα αγώνων. Το πρωί της 21ης Οκτωβρίου 1912 όλα είχαν τελειώσει, ο φθινοπωρινός ήλιος έλαμπε από χαρά, η Παναγία η Φανερωμένη άπλωσε τα χέρια της πάνω από την πόλη. Ήταν ελεύθερη, ναι ήταν ελεύθερη. Το σκοτάδι της μακρόχρονης σκλαβιάς είχε διαλυθεί. Η άμεση παράδοση της τουρκικής φρουράς έγινε στις 2 το μεσημέρι. Όλοι έτρεξαν στον Άγιο Χαράλαμπο, για την ευχαριστήρια δέηση από τον Μητροπολίτη Νικοπόλεως και Πρεβέζης Ιωακείμ τον Β'.

Η απελευθέρωση της Πρέβεζας, είναι πια για την πόλη και τους κατοίκους της μια αρχή νέας πορείας της Ηπείρου, στην ελευθερία, στην ανάπτυξη και τον πολιτισμό.

Η μάχη της Πρέβεζας ανοίγει πλέον το δρόμο στο στρατό για να γίνει πραγματικότητα η απελευθέρωση ολόκληρης της Ηπείρου. Γιάννενα, Λεσκοβίκι, Κόνιτσα, Πρεμετή, Κλεισούρα, Μαργαρίτι, Πάργα, Φιλιάτες, Άγιοι

Σαράντα, Αργυρόκαστρο, Δέλβινο, Τεπελένι απελευθερώνονται, με τη σειρά που σας ανέφερα, από τον ελληνικό στρατό.

Η ελεύθερη Ήπειρος θα γίνει τα μετέπειτα χρόνια, χώρος δημιουργίας πολιτισμού και ενίσχυσης του παραγωγικού δυναμικού της, που από την αφάνεια των αιώνων θα δώσει σημαντική παρουσία στην οικονομική ανάπτυξη της πατρίδας μας.

Το λιμάνι της Πρέβεζας, μοναδικό στην αρχή λιμάνι της Ηπείρου, για τη διακίνηση των εμπορευμάτων και του ηπειρωτικού πληθυσμού στην υπόλοιπη Ελλάδα και την πρωτεύουσα, θα γίνει η κύρια πύλη εξαγωγής εμπορευμάτων προς την Ευρώπη και η κύρια πηγή ανάπτυξης του τουρισμού, άγνωστου μέχρι τότε παράγοντα ανάπτυξης στην Ήπειρο.

Οι Πρεβεζάνοι, άνθρωποι φιλήσυχοι, προοδευτικοί και δραστήριοι, αρχίζουν να αναπτύσσουν έντονη πολιτική συνείδηση που θα τους οδηγήσει να ακολουθήσουν, ως νομός πλέον από την 1.4.1915 (Β.Δ. 31.3.1915 ΦΕΚ 120/1.4.1915) στη συντριπτική τους πλειοψηφία τα οράματα, τις αρχές και τις επιδιώξεις των Φιλελευθέρων.

Στις πρώτες εκλογές, που συμμετέχει ο νομός Πρέβεζας το Μάιο του 1915, όπου ακόμη δεν υπάρχει προσφυγικό στοιχείο, που κατά παράδοση ακολουθεί το Βενιζέλο, και στις τρεις έδρες του νομού, εκλέγονται φιλελεύθεροι βουλευτές, οι πρώτοι Πρεβεζάνοι βουλευτές. Ο Δημήτριος Δαγκλής (1915-1915, 1917-1920, 1920-1922 και 1923-1925), αδελφός του στρατηγού Δαγκλή, ο Βασίλειος Μπάλκος, (1915-1915, 1917-1920 και 1920-1922) και ο γιατρός Γεώργιος Γερογιάννης (1915-1915, 1917-1920, 1923-1925 και 1928-1932).

Αυτοί θα είναι και αργότερα βουλευτές της μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μαζί με τον στρατηγό και διατελέσαντα υπουργό Θεόδωρο Χαβίνη (1923-1925, 1926-1928, 1928-1932, 1932-1933, 1933-1935 και 1936-1936), τους Πρεβεζάνους αδελφούς Παναγή Κοκκινάτο (1920-1922, 1923-1925 και 1936-1936) και Γιάννη Κοκκινάτο (1928-1932) και τον λαϊκό Λεωνίδα Τσιώκο (1926-1928, 1932-1933, 1933-1935, 1935-1935 και 1936-1936) με μικρή επίσης βουλευτική θητεία και άλλων: του διακεκριμένου Πρεβεζάνου σκιτσογράφου Αλή Ντίνο Μπέη (1915-1917), του γιατρού Αναστασίου Κωλέτση (1915-1917), του εμπόρου Ανδρέα Σκέφερη (1923-1925) και του δικηγόρου Απόστολου Κοντογιάννη (1935-1935).

Το εμπόριο ψαριών, από αλιεία στο βιότοπο του Αμβρακικού, με τα πολλά ιχθυοτροφεία, του ελαιόλαδου από τον περίφημο Ενετικό ελαιώνα, που τώρα δυστυχώς δεν υπάρχει, και η εντατική καλλιέργεια των οπωροκηπευτικών θα γίνουν πηγή ζωής της πόλης και εργασίας για τους κατοίκους της.

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Μαζί με την κτηνοτροφία που αναπτύσσεται στις βόρειες περιοχές της Ηπείρου, θα δημιουργηθεί το υπόβαθρο της σημερινής οικονομικής ανάπτυξης της Ηπείρου, περιφέρειας που όμως υπολείπεται στην οικονομική ανάπτυξη από τις άλλες περιφέρειες της χώρας.

Μετά την απελευθέρωση η διοικητική ανάπτυξη της Ηπείρου προωθείται σημαντικά. Γίνεται Γενική Διοίκηση Ηπείρου με πρώτο διοικητή-υπουργό τον Γεώργιο Χρηστάκη-Ζωγράφο (1863-1920), πρώην υπουργό Εξωτερικών, βορειοηπειρώτη και με δύο νομούς από 1.4.1915, των Ιωαννίνων και της Πρέβεζας, στους οποίους λίγο νωρίτερα με το Β.Δ. της 7.4.1914 είχαν συσταθεί τα πρωτοδικεία Ιωαννίνων και Πρέβεζας. Πρώτος Νομάρχης Πρέβεζας είναι ο Δημ. Μαλασπίνας. Η Γενική Διοίκηση της Ηπείρου θα παραμείνει για πολλά χρόνια, με διαλείμματα, έως τον Ιούνιο του 1949 και θα διευκολύνει την πρόσβαση των πολιτών στη διοίκηση και την ταχεία επίλυση των αιτημάτων τους.

Η Ήπειρος, από την απελευθέρωσή της (1912/1913) και μέχρι σήμερα, θα μπορεί να παρουσιάσει πλέον έντονη πνευματική δραστηριότητα, την οποία εμπόδιζε η οθωμανική κυριαρχία, με πληθώρα εκδόσεων από ηπειρώτες λογοτέχνες, διανοουμένους και επιστήμονες. Η ίδρυση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων είναι σταθμός στην πνευματική ανάπτυξη και το ίδρυμα αυτό οφείλει στην πόλη μας, πρωτοπόρο του ηπειρωτικού αγώνα, μια σχολή πανεπιστημιακής κατεύθυνσης. Η οφειλή υφίσταται στην ελληνική πολιτεία και την ηπειρωτική πανεπιστημιακή κοινότητα και αναμένουμε την εξόφλησή της.

Η Πρέβεζα δεν είναι μόνο ο τόπος που γέννησε τον Οδυσσέα Ανδρούτσο και ανάθρεψε τον Πρεβεζάνο αγωνιστή της ελληνικής επανάστασης του 1821 στρατηγό Αλέξη Βλαχόπουλο, υπουργό Στρατιωτικών το 1841, που από το 1865 αναπαύεται στην Πρέβεζα. Δηλαδή δεν είναι μόνο τόπος ηρώων αλλά και πόλη που γνωρίζει τις δυνατότητές της και τη σημαντική υπεροχή της στο σημερινό γίγνεσθαι.

Υπάρχει όμως πολύς δρόμος για την ανάπτυξη της Πρέβεζας, την τουριστική και την πολιτιστική για την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων της Νικόπολης και της νεκρόπολης και του νεκρομαντείου στις εκβολές του Αχέροντα, αλλά και πολύς δρόμος για την ανάπτυξη ολόκληρης της Ηπείρου. Σ' εμάς όλους τους Ηπειρώτες ανήκει η προσπάθεια και ο αγώνας.

Πιστεύω ότι οι ψυχές των αγωνιστών το 1912/13 σήμερα μας βλέπουν, μας παρακολουθούν, μας καλούν να δικαιώσουμε τους αγώνες τους με δημιουργία μιας Ηπείρου της ανάπτυξης και του πολιτισμού, όπου τα παιδιά μας θα αισθάνονται υπερήφανα για την καταγωγή και τους προγόνους τους.

Σας ευχαριστώ.